Jak przeprowadzić cykl – wskazówki dla nauczyciela

Przygotowanie

- Wydrukuj dla każdego ucznia karty pracy 1–4 i powtórkę, a sprawdzian (grupy A i B) – osobno.
- Nowela jest krótka: uczniowie przeczytają ją w kwadrans. Cykl zakłada, że znają cały utwór.
- Do lekcji 1 zapisz na tablicy słowniczek trudnych wyrazów, a do lekcji 3 przygotuj koperty z paskami zdarzeń.
- Fragmenty na kartach pochodzą z serwisu wolnelektury.pl (domena publiczna). Pisownia jak w tym wydaniu.

Klasa 4 i klasy 5–6

- W klasie 4 (podstawa 2026) nowela jest jednym z krótszych tekstów narracyjnych (wymaganie 7.6.a). W klasach 5–6 (podstawa 2017 w brzmieniu z 2024 roku) jest na liście przykładowych lektur uzupełniających. Przy każdej lekcji podano wymagania dla obu podstaw.
- W klasie 4 objaśnij wyrazy „nowela” i „przenośnia”. Nazwy „uosobienie” i „punkt kulminacyjny” zostaw na klasy 5–6.
- W klasach 5–6 możesz poprosić o dłuższe odpowiedzi: zamiast jednego zdania – dwa, z przykładem z noweli.

Fakty – na co uważać

- Janka sądzili wójt i ławnicy, a karę wymierzył stójka Stach. Państwa nie było we dworze – wrócili z Włoch dzień po śmierci Janka.
- Tekst nie mówi, kto przyłapał Janka w kredensie. Słychać tylko „gruby jakiś, zaspany głos”.
- Janko nie ukradł skrzypiec – dotknął strun i został przyłapany.
- O karze i śmierci Janka mów spokojnie, bez szczegółów. Wystarczy powiedzieć, że chłopiec po karze nie wstał z łóżka i trzeciego dnia wieczorem zmarł.

Ocenianie

- Karty pracy służą do ćwiczenia i informacji zwrotnej: zaznacz, co się udało, i napisz jedną radę.
- Sprawdzian ma 20 pkt i trwa 40 minut. Sprawdza znajomość treści (zadania 1–3), obrazy przyrody (4), sens zdarzeń i zakończenia (5–6) oraz opis (7).
- W opisie przyznawaj punkty za każdy element z zasad oceniania. Sprawdzaj zgodność z nowelą i porównanie.

PIERWSZA ŁAWKA

LEKCJA 1 Z 4 · „JANKO MUZYKANT" – CYKL 4 LEKCJI DLA KLAS 4–6

Wieś i bohater. Kim był Janko Muzykant?

Pytanie lekcji: Kim był chłopiec, którego wieś nazwała Muzykantem? Lekcja 1 z 4. Uczniowie znają całą nowelę. Jest krótka – można ją przeczytać przed cyklem w kwadrans.

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasy 4–6
Cykl	„Janko Muzykant" – cykl 4 lekcji dla klas 4–6 – lekcja 1 z 4
Temat lekcji	**Wieś i bohater. Kim był Janko Muzykant?**
Czas	45 minut
Metody	rozmowa o tytule, głośne czytanie fragmentu, praca z ołówkiem w tekście, mapa postaci na tablicy, dokończenie zdania na karteczce na koniec lekcji
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	egzemplarze noweli, karta pracy 1, słowniczek trudnych wyrazów (dodatek), karteczki

Cel ogólny

Poznanie świata przedstawionego noweli i opisanie wyglądu oraz życia głównego bohatera.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń wymienia elementy świata przedstawionego: miejsce, czas, bohaterów.
- Uczeń wypisuje z fragmentu wyrazy opisujące wygląd Janka.
- Uczeń wyjaśnia, skąd się wzięło przezwisko „Janko Muzykant".
- Uczeń ocenia, jak dorośli traktowali Janka, i podaje przykład z tekstu.

PIERWSZA ŁAWKA

Cele w języku ucznia

- Powiem, gdzie i kiedy dzieje się akcja.
- Wypiszę z tekstu, jak wyglądał Janko.
- Wyjaśnię, dlaczego nazwano go Muzykantem.
- Ocenię, jak dorośli traktowali Janka.

Wymagania z podstawy programowej

- **kl. 4: Polski IV–VI 2.4** – określa elementy świata przedstawionego i specyfikę fikcjonalnych tekstów literackich, w tym realistycznych oraz fantastycznych, jako różnych sposobów wyrażania myśli i emocji
- **kl. 4: Polski IV–VI 2.5** – porównuje i ocenia postępowanie bohaterów, w tym w odniesieniu do własnych doświadczeń
- **kl. 4: Polski IV–VI 7.6.a** – czyta krótsze teksty literackie, w tym: utwory narracyjne
- **kl. 5–6: I.1.1** – omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji
- **kl. 5–6: I.1.11** – wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy
- **kl. 5–6: I.1.18** – wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach oraz określa wartości ważne dla bohatera

Źródło: podstawa programowa z 2017 r. w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996) – obowiązuje w klasach 5–6 (w klasie 4 – podstawa programowa 2026, Dz.U. 2026 poz. 378).

Kryteria sukcesu

- Potrafię powiedzieć, gdzie dzieje się akcja i kim są bohaterowie.
- Potrafię wypisać **trzy** wyrazy o wyglądzie Janka.
- Potrafię wyjaśnić, skąd przezwisko „Janko Muzykant”.
- Potrafię ocenić zachowanie dorosłych i podać przykład.

Słowniczek – na tablicę

- **komornica** – biedna kobieta bez własnej chaty, mieszkająca kątem u innych;
- **karbowy** – człowiek, który we dworze pilnował pracy na polu;
- **stójka** – wiejski stróż, który chodził nocą po wsi;
- **wójt i ławnicy** – ludzie, którzy rządzili wsią i rozstrzygali spory;
- **kredens** – tu: pokój we dworze, w którym trzymano naczynia i zapasy;
- **gont** – cienka deszczułka, którą kryto dachy;
- **basetla** – duży instrument smyczkowy o niskim głosie;
- **warząchew** – duża drewniana łyżka;
- **łopuchy** – łopiany, rośliny o wielkich liściach.

Mapa postaci – na tablicę

- **Janko** – dziesięcioletni chłopiec ze wsi, kocha muzykę.
- **matka** – biedna komornica; bije syna i nazywa go „odmieńcem”, ale „może go tam i kochała po swojemu”.
- **karbowy** – uderza Janka rzemieniem, gdy ten słucha wiatru w widłach.
- **stójka** – nocny stróż, odsyła Janka spod karczmy; **stójka Stach** wymierza mu później karę.
- **lokaj** – ma we dworze skrzypce; **państwo** – przebywają za granicą.

Pytania do rozmowy

- Gdzie dzieje się akcja? *(na wsi: chałupa, bór, karczma, dwór)*
- Dlaczego Janko płakał zimą za piecem? *(z zimna i z głodu)*
- Za co ludzie uważali Janka za nierozgarniętego? *(nie nadawał się do pracy, myślał tylko o graniu)*
- Kto nadał mu przezwisko? *(ludzie ze wsi)*

Uwaga na fakty – ściąga dla nauczyciela

- Janko ma **dziesięć lat**. Matka jest biedną **komornicą**. Przezwisko „Janko Muzykant” nadali mu **ludzie ze wsi**.
- Własne skrzypki Janko zrobił **z gonta i włosienia końskiego**. Grały cicho, „jak muszki jakie albo komary”.
- Prawdziwe skrzypce należały do **lokaja** i wisiały w kredensie we dworze. **Państwa nie było** – od dawna byli za granicą.
- Janka przyłapał „gruby jakiś, zaspany głos” z kąta kredensu. Tekst **nie mówi**, czyj to głos – nie pisz, że lokaj.
- Sądzili go **wójt i ławnicy**. Karę rózgą wymierzył na ich polecenie **stójka Stach**. Janko nie wyniósł skrzypiec – tylko dotknął strun.
- Po karze Janko nie wstał z łóżka i **trzeciego dnia wieczorem** zmarł. „Nazajutrz” państwo wrócili **z Włoch**.

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–6 min	Wprowadzenie: przezwisko w tytule	• Zapisuje tytuł „Janko Muzykant”. Pyta: „Czy Muzykant to nazwisko? Kto tak nazwał chłopca?”. Podaje temat i kryteria sukcesu.	• Odpowiadają: to przezwisko, nadali je ludzie ze wsi, bo Janko wciąż słuchał muzyki. • Zapisują temat.

6–14 min	Gdzie i kiedy? Kto?	• Objaśnia słowniczek. Zadaje pytania do rozmowy. Rysuje mapę postaci. Poleca wykonać zadanie 1.	• Odpowiadają: akcja dzieje się na wsi; dwór, karczma, bór, chałupa. • Wykonują zadanie 1.
14–25 min	Portret Janka – fragment	• Czyta fragment z karty pracy na głos. Prosi o podkreślenie wyrazów o wyglądzie Janka. Poleca wykonać zadanie 3.1.	• Podkreślają: chudy, opalony, zapadłe policzki, czupryna biała prawie, jasne oczy. • Wykonują zadanie 3.1.
25–34 min	Jak żył Janko?	• Pyta: „Czego brakowało Jankowi? Jak traktowała go matka?”. Poleca wykonać zadanie 2.	• Odpowiadają: brakowało jedzenia i ciepła; matka biła go i nazywała „odmieńcem”, ale może kochała go po swojemu. • Wykonują zadanie 2.
34–40 min	Moja ocena	• Pyta: „Jak dorośli traktowali Janka? Co o tym myślicie?”. Poleca wykonać zadanie 3.2.	• Oceniają: dorośli nie rozumieli Janka i często go karali; podają przykład karbowego lub matki. • Wykonują zadanie 3.2.
40–45 min	Podsumowanie i ewaluacja	• Wraca do pytania lekcji. Prosi o dokończenie zdania na karteczce: „Janko był…, a najbardziej kochał…”.	• Dokańczają zdanie i oddają karteczki.

Typowe trudności uczniów

- Uczniowie nie rozumieją dawnych wyrazów (komornica, karbowy, stójka). Reakcja: korzystaj ze słowniczka na tablicy.
- Uczniowie mówią, że matka w ogóle nie kochała syna. Reakcja: wróć do słów „może go tam i kochała po swojemu” i do sceny przy łóżku Janka.

Ewaluacja lekcji

- Karteczki pokażą, czy uczniowie łączą bohatera z muzyką.
- Zadania 1–2 sprawdzają świat przedstawiony i życie Janka, zadanie 3.1 – pracę z fragmentem, zadanie 3.2 – ocenę postaci.
- Czy każda para podkreśliła co najmniej trzy wyrazy o wyglądzie Janka?

PIERWSZA ŁAWKA

Karta pracy do lekcji 1

Wieś i bohater. Kim był Janko Muzykant?

10 pkt
RAZEM

Imię i nazwisko ..... Data ..... Wynik: ..... / 10 pkt

Pamiętaj: Janko ma dziesięć lat. Ludzie ze wsi nazwali go Muzykantem.

1 Uzupełnij zdania wyrazami z ramki.

___ / 3 pkt

wsi dziesięć muzykę zamku dwanaście pracę

1. Akcja noweli dzieje się na _____.
2. Janko ma _____ lat.
3. Janko najbardziej kocha _____.

2 Oceń prawdziwość zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

___ / 4 pkt

1. Zimą Janko płakał z zimna i z głodu.	P	F
2. Matka Janka była bogatą gospodynią.	P	F
3. Matka nazywała Janka „odmieńcem”.	P	F
4. Latem Janko chodził w butach i kapeluszu z filcu.	P	F

PIERWSZA ŁAWKA

3 **Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.** ___ / 3 pkt

Janko i jego matka

Chudy był zawsze i opalony, z brzuchem wydętym, a zapadłymi policzkami; czuprynę miał konopną, białą prawie i spadającą na jasne, wytrzeszczone oczy, patrzące na świat, jakby w jakąś niezmierną dalekość wpatrzone. W zimie siadywał za piecem i popłakiwał cicho z zimna, a czasem i z głodu, gdy matula nie mieli co włożyć ani do pieca, ani do garnka; latem chodził w koszulinie przepasanej krajką i w słomianym „kapalusie", spod którego obdartej kani spoglądał, zadzierając jak ptak głowę do góry. Matka, biedna komornica, żyjąca z dnia na dzień niby jaskółka pod cudzą strzechą, może go tam i kochała po swojemu, ale biła dość często i zwykle nazywała „odmieńcem".

Henryk Sienkiewicz, „Janko Muzykant". Tekst według serwisu wolnelektury.pl; domena publiczna.

3.1 **Wypisz z fragmentu trzy wyrazy o wyglądzie Janka.** ___ / 1 pkt

3.2 **Oceń, jak dorośli traktowali Janka. Napisz dwa zdania. Podaj przykład z tekstu.** ___ / 2 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

LEKCJA 2 Z 4 · „JANKO MUZYKANT" – CYKL 4 LEKCJI DLA KLAS 4–6

Wieś, która gra. Przyroda i muzyka w opisach

Pytanie lekcji: Co słyszał Janko, gdy inni nie słyszeli nic?
Lekcja 2 z 4.

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasy 4–6
Cykl	„Janko Muzykant" – cykl 4 lekcji dla klas 4–6 – lekcja 2 z 4
Temat lekcji	**Wieś, która gra. Przyroda i muzyka w opisach**
Czas	45 minut
Metody	słuchanie ciszy w klasie, głośne czytanie fragmentów, wyszukiwanie wyrazów w tekście, tabela odgłosów na tablicy, dokończenie zdania na karteczce na koniec lekcji
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	egzemplarze noweli, karta pracy 2, karteczki

Cel ogólny

Odczytywanie obrazów przyrody i muzyki oraz rozpoznawanie środków, którymi autor je tworzy.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń wymienia głosy przyrody, które słyszał Janko.
- Uczeń rozpoznaje we fragmencie wyrazy dźwiękonaśladowcze i wyjaśnia przenośnię „skrzypki śpiewały".
- Uczeń wyjaśnia, co znaczy, że dla Janka „cała wieś gra".
- Uczeń nazywa wrażenia, jakie wywołuje w nim opis.

Środki w opisach – na tablicę

- **wyraz dźwiękonaśladowczy** – naśladuje dźwięk: *ćwirkotały, rzechotać, derkotać, burczyć*;
- **porównanie** – zestawia dwie rzeczy, często ze słowem *jak*: *zadzierając jak ptak głowę do góry*;
- **przenośnia** – rzeczy robią to, czego naprawdę nie robią: *wszystko grało: cały bór, wiatr grał w widłach, skrzypki śpiewały*.

W klasach 5–6 przy przenośniach typu *skrzypki śpiewały* możesz użyć nazwy **uosobienie** (rzecz zachowuje się jak człowiek).

Pytania do rozmowy

- Co grało Jankowi w borze? *(sosny, buki, brzezina, wilgi, echo)*
- Co słyszał nocą? *(żaby, derkacze, bąki, koguty)*
- Czy wiatr naprawdę gra w widłach? Co to pokazuje? *(nie; Janko wszędzie słyszy muzykę)*
- Dlaczego Janko słuchał muzyki pod karczmą, a nie w środku? *(był dzieckiem, mógł tylko słuchać z ukrycia)*

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–5 min	Wprowadzenie: minuta ciszy	• Prosi o minutę ciszy z zamkniętymi oczami. Pyta: „Co usłyszeliście?”. Podaje temat i kryteria sukcesu.	• Wymieniają: szum za oknem, kroki na korytarzu, tykanie zegara. • Zapisują temat.
5–15 min	Bór i wieś – fragment	• Czyta fragment z karty pracy na głos. Rysuje tabelę: „w borze i w polu” – „nocą”. Poleca wykonać zadanie 1.1.	• Wpisują do tabeli: sosny, buki, wilgi, bylica, wróble – żaby, derkacze, bąki, koguty. • Wykonują zadanie 1.1.
15–25 min	Wyrazy, które brzmią	• Zapisuje objaśnienia z dodatku. Pyta: „Które wyrazy we fragmencie brzmią jak dźwięk?”. Poleca wykonać zadanie 1.2.	• Wskazują: ćwirkotały, rzechotać, derkotać, burczyć. • Wykonują zadanie 1.2.
25–33 min	Pod karczmą	• Czyta fragment z karty pracy (zadanie 2). Pyta: „Co robią skrzypki i basetla? Czy instrumenty naprawdę śpiewają?”. Poleca wykonać zadanie 2.1.	• Odpowiadają: skrzypki śpiewają cicho, basetla odpowiada grubym głosem; to przenośnia – instrumenty zachowują się jak ludzie. • Wykonują zadanie 2.1.

Cele w języku ucznia

- Wyjaśnię, co to jest nowela.
- Znajdę porównania w opisie skrzypiec.
- Zaplanuję opis przedmiotu.
- Opiszę skrzypce tak, jak widział je Janko.

Wymagania z podstawy programowej

- **kl. 4: Polski IV–VI 4.5** – opisuje przedmiot, krajobraz, sytuację, przeżycia oraz charakteryzuje postać, także w dłuższych wypowiedziach o charakterze twórczym
- **kl. 4: Polski IV–VI 2.6** – rozpoznaje różne środki językowe i zabiegi artystyczne oraz określa ich oddziaływanie na wyobraźnię, przekonania, emocje oraz zmysły
- **kl. 4: Polski IV–VI 4.7** – posługuje się kompozycją i układem graficznym adekwatnymi do formy i charakteru wypowiedzi
- **kl. 5–6: I.1.3** – rozpoznaje czytany utwór jako baśń, legendę, bajkę, hymn, przypowieść, mit, opowiadanie, nowelę i powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe; rozpoznaje odmiany powieści i opowiadania np. obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy
- **kl. 5–6: I.1.4** – zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, apostrofę, pytanie retoryczne, powtórzenie oraz określa ich funkcje
- **kl. 5–6: III.2.1** – tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis (w tym opis przeżyć wewnętrznych), list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym

Źródło: podstawa programowa z 2017 r. w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996) – obowiązuje w klasach 5–6 (w klasie 4 – podstawa programowa 2026, Dz.U. 2026 poz. 378).

Kryteria sukcesu

- Potrafię podać **dwie** cechy noweli.
- Potrafię wskazać **dwa** porównania w opisie skrzypiec.
- Potrafię zaplanować opis w **trzech** częściach.
- Potrafię napisać opis z co najmniej **dwoma** porównaniami.

PIERWSZA ŁAWKA

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

„Janko Muzykant” – cykl 4 lekcji: scenariusze, karty pracy, sprawdzian, powtórka, klasy 4–6

Podgląd pokazał 10 z 33 stron. Pełna wersja: 33 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- plan cyklu i wskazówki dla nauczyciela: jak przygotować i przeprowadzić lekcje oraz jak oceniać
- Lekcja 1 (45 min): Wieś i bohater.
- Lekcja 2 (45 min): Wieś, która gra.
- Lekcja 3 (45 min): Krzywda dziecka i obojętność dorosłych.
- Lekcja 4 (45 min): Nowela i opis.
- sprawdzian w dwóch grupach (A i B, po 20 pkt) oraz klucz odpowiedzi i zasady oceniania do wszystkich kart.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/cykl-lekcji-jezyk-polski-janko-muzykant-klasy-4-6